

PROPOSITÆ QUÆSTIONIS RESOLUTIO.

Certum est in casu Apostoli, I. ad Cor. VII.
parti conversæ liberum esse ad secunda
vota migrare.

I. Um certum dico in casu
Apostoli, parti conversæ li-
citur esse ad secunda vota
migrare, non ideo certum
asserero, per conversionem
alterutrius partis, aut Bap-
tismi susceptionem, altera
nolente illi cohabitare, conjugium solvi. Alia
siquidem est quæstio, utrum in casu possit pars
conversa aliud matrimonium contrahere, &
utrum per conversionem ad catholicam fidem,
aut baptismi susceptionem, parte altera disce-
dente, matrimonium solvatur: de prima non est
dubium, de secunda fuit aliquando disputatum.

II. Audiri hac super re meretur Benedictus XIV.
pont. max. in præclaro opere de synodo lib. VI.
„ cap. 4. „ Sed alia, inquit, hinc oritur contro-
„ versia de temporis momento, quo rescindatur
„ foedus connubii, de quo est sermo. Plerique
„ doctores sentiunt, interpellato conjuge infi-
„ deli, eoque aut expresse abnuente legitime

„cohabitare cum fideli, aut intra terminum,
 „sibi in interpellatione præfixum, nihil respon-
 „dente, dissolutum statim censei vinculum
 „conjugii, quo erant ambo conficti. Alii ar-
 „bitrantur, tunc primum dirimi, cum conjux
 „conversus alteras nuptias contrahit. „ Et qui-
 „busdam interjectis, relatoque, quod anno 1726.
 Florentiæ casus contigerit, cujus enodatio ab
 illius quæstionis decisione pendeat, subdit:
 „Nos pro nostro, quod tunc gerebamus, se-
 „cretarii munere, dissertationem elucubravimus,
 „qua luculenter ostendimus, ex enuntiatis sen-
 „tentiis, posteriorem esse tam inter antiquos,
 „quam inter recentiores theologos & canoni-
 „stas fere communiter receptam. „ Et hæc etiam
 est sententia S. Thomæ, cui adhæreo.

III. At, inquis, si per conversionem unius
 partis, altera discedente, non solvatur matrimo-
 nium, ergo pars conversa non est libera. Quo-
 modo igitur fieri potest, ut, qui nullo instanti
 liber est, validum possit inire matrimonium?

R. Latet hic æquivocatio, qua detecta, nihil
 supererit difficultatis. Dico itaque, fieri quidem
 non posse, ut, qui nullo modo liber est, vali-
 dum possit inire matrimonium, at fieri potest,
 & fit, ut qui nullo instanti liber est a matri-
 monio ante contracto, liber tamen sit a servi-
 tute matrimonii, seu ab obligatione permanendi
 in contracto primitus matrimonio, quo posito,
 validum, in casu Apostoli, poterit inire matri-
 monium.

IV. Possè autem quempiam a matrimonio non
 esse liberum, & tamen liberum esse ab obliga-
 tione in eodem permanendi, evidens est in ma-
 trimonio, etiam inter fideles inito, quod, si
 non fuerit consummatum, per solemnem in re-
 ligione approbata professionem dissolvitur; quo

casu fidelis non est liber a matrimonio, cum fit matrimonio junctus, est tamen liber a servitute matrimonii, seu ab obligatione perpetuo manendi in matrimonio, quandoquidem primo bimestri possit, invita etiam comparte, religionem ingredi, & per solemnem in ea professionem matrimonii antea legitime contracti, sed nondum consummati, vinculum solvatur.

V. Dices cum quibusdam: saltem in casu, quo pars conversa, discedente infideli, transit ad secundas nuptias, idem temporis punctum uniet primum & secundum contractum, quod est impossibile.

R. Non ita est: sed uno & eodem temporis puncto perficietur secundus, & dissolvetur primus. An forte unum & idem temporis punctum unit, seu confociat matrimonium ratum & solemnem professionem in religione approbata emissam? Minime.

VI. Considerent ergo, qui ista objiciunt, quod, sicut eodem temporis puncto, quo perficitur solemnis professio, dissolvitur matrimonium ratum, ita ut simul numquam existant matrimonium ratum & professio solemnis, ita eodem temporis puncto, quo perficitur in casu Apostoli secundus contractus, dissolvi possit primus, ita ut simul numquam existant primus & secundus. His præmissis pro enodanda difficultate, quæ ipso in limine mox videbatur occurrere, & quæ a nonnullis sat serio objicitur, ad quæstionis resolutionem stabiliendam progrediamur. Itaque

VII. Probatur 1.º ex Apostolo primæ ad Cor. 7. v. 15. *Quod si infidelis discedit, discedat, non enim servituti subiectus est frater aut soror in hujusmodi.* Atqui maxime foret subiectus servituti, quam matrimonium inducit, si, comparte infi-

deli discedente, non liceret ei aliud matrimonium inire, ut per se patet; ergo &c.

VIII. Respondent adversarii: Apostolum ibidem de illa dumtaxat agere servitute, qua tenetur uxori vir debitum reddere, & uxor viro, alterque alteri cohabitare, ita ut naturalis verborum istorum sensus sit: *Si infidelis discedit, discedat, in isto casu matrimonii debitum cessat, nec tunc debet fidelis cohabitare infideli.* At non uno ex capite vitiosa est ista responsio.

IX. Primo vitiosa est juxta ipsamet adversariorum principia, secundum quæ, in verbis scripturæ sacræ generaliter prolatis, non est facienda exceptio, quam ipsamet scriptura non fecerit. Ita siquidem illi ratiocinantur. „ Juxta Apostolum ad Rom. 7. ” quæ sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi; si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est a lege viri. Igitur vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est a lege viri. „ Hic, inquit, nulla est exceptio, generale est essatum, mulier iis catenis alligata est viro, quas sola potest mors rumpere. Quocumque casu, si fuerit cum alio viro, vocabitur adultera. Ita, inquam, illi discurrunt, ut probent, in casu, de quo agitur, non posse partem conversam ad secundas nuptias transire, quia nimirum generaliter & sine exceptione dixit Apostolus: *Vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro.*

X. Retorqueo itaque argumentum, & secundum principia ista, quibus nostri utuntur adversarii, ita discorro. In verbis scripturæ sacræ generaliter prolatis, non est facienda exceptio, quam ipsamet scriptura non fecerit: atqui generaliter & sine ulla exceptione pronuntiat Apostolus, seu per eum Spiritus Sanctus, quod, si in-

fidelis discedit, servituti, utique matrimoniali, subjectus non fit frater aut soror in hujusmodi; ergo generaliter & sine ulla exceptione verum est, quod pars conversa ab omni servitute matrimoniali fit libera: nulla siquidem est exceptio, generale est effatum, absolute & simpliciter dicitur, quod non fit servituti subjectus frater aut soror in hujusmodi. Sua proinde principia vel deserunt adversarii, vel si non deserant, fateri debent quod, illa sequendo, vitiosa fit data responsio, quandoquidem dictum Apostoli textum ad aliquam restringant servitutis speciem, ubi tamen Apostolus non de aliqua tantum servitutis specie locutus est, sed generaliter & sine ulla exceptione dixit: *Non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi.*

XI. Frustra reponunt, quod per particulas *in hujusmodi* restringat Apostolus propositionem suam, velitque tantum docere, non esse obligationem in isto casu reddendi debiti, de qua obligatione fuerat locutus v. 3. Hoc, inquam, frustra reponunt: nam præterquam quod inter v. 3. & 15. nulla fit connexio, nulla unius ad alterum relatio, certum est, & in hoc consentiunt omnes scripturæ interpretes, quod particulae *in hujusmodi*, non designent aliquam servitutis speciem, a qua libera fit pars conversa, sed tantum determinent casum, in quo soror aut frater matrimoniali servituti non est subjectus, nempe, quando *infidelis discedit*; & in hujusmodi, seu in isto casu, teste Apostolo, generaliter & sine ulla exceptione a servitute liber est frater aut soror, & consequenter ad alias potest transire nuptias. Mirum sane, quod tam inauditam sacræ scripturæ interpretationem non vereantur aliqui tamquam genuinum scripturæ sensum proferre.

XII. Secundo, quando de sola habitationis se-

paratione agit Apostolus, sedulo monet, quod, si a marito discesserit mulier, manere debeat innupta, ut patet ex *v. 11.*: ergo si de eadem egisset *v. 15.*, eadem illi cura fuisset monendi partem conversam, ut similiter innupta maneret, & procul dubio explicasset de qua servitute ageret, dum dicebat, quod, discedente infideli, non esset servituti subiectus frater aut soror eiusmodi; explicasset, inquam, quod, licet non foret in isto casu pars conversa servituti illi subiecta, qua tenetur mulier viro, & vir uxori debitum reddere, illique cohabitare, ab illa tamen matrimoniali servitute non esset libera, qua tenetur uterque conjux, alterutro vivente, ad alias nuptias non transire, & consequenter quod, discedente infideli, deberet pars conversa manere innupta, maxime cum multo major esset ratio hoc monitum dandi *v. 15.*, quam *v. 11.*

XIII. Probatur hoc posterius. Versu *11.* non dixerat Apostolus, mulierem a viro discedentem, servituti non esse subiectam, quod tamen dixerat *v. 15.*, & consequenter in versu *11.* nihil erat, quod vel minimam potuisset præbere occasionem existimandi, mulierem a viro discedentem esse liberam, & posse ad alias nuptias transire. Hoc tamen non obstante, seu quamvis nullam rei istius existimandæ occasionem præbuisset, monendam duxit mulierem, a viro recedentem, ut maneret innupta; ergo a fortiori idem monitum dare debuisset *v. 15.*, quandoquidem dicendo simpliciter & sine addito partem conversam, infideli discedente, servituti non esse subiectam, occasionem quam maximam dedisset existimandi, partem illam esse omnino liberam, & ad secunda posse vota migrare.

XIV. Profecto, qui simpliciter & absolute dicit, aliquem servituti matrimoniali non esse sub-

jectum, simpliciter & absolute dicit, illum esse liberum, cum nihil aliud sit esse liberum, quam servituti non subjectum: dixerat autem Apostolus simpliciter & absolute, partem conversam, discedente infideli, servituti non esse subjectam; ergo simpliciter & absolute pronuntiaverat eam esse liberam, & consequenter de omnimoda libertate a matrimoniali servitute egerat, quia, si de illa non egisset, necessario debuisset propositionis suæ generalitatem restringere, explicando de qua libertate ageret, quandoquidem hoc non explicando, & suæ propositionis generalitatem non restringendo, ansam præberet existimandi, accipienda esse verba, prout sonant, & consequenter ab omnimoda servitute matrimoniali liberam esse partem conversam, seu ad secundas posse nuptias transire: atqui tamen hoc non fecit Apostolus, & quod tam serio monuit v. 11. non amplius monet v. 15., non dicit, quod pars conversa, discedente infideli, manere debeat in nupta, sed simpliciter & absolute asserit, quod, *in hujusmodi*, seu in casu, quo infidelis discedit a fidei, non sit servituti subjectus frater aut soror; ergo de illa servitute agit, qua tenetur uterque conjux, altero vivente, ad secundas nuptias non transire, & cui partem conversam declarat non esse subjectam.

XV. Præterea v. 11. agit Apostolus de muliere virum deserente: *Quod si discesserit, manere in nupta*, & quidem interdum deserente culpabiliter, cum, ut reor, nemo dicturus sit, quod mulieres viros suos deserentes, semper sint innocentes. Versu autem 15. agit de muliere vel viro, qui sine ulla culpa deseritur a comparte infideli. Dico *sine ulla culpa*, quia certum est, quod fides suscepta fidelem non reddat culpabilem, adeoque infideli justam non præbeat causam de-

ferendi fidelem. Certum est autem, quod a muliere virum suum deserente, & quidem interdum culpabiliter, per se & generaliter non fit ducenda paritas ad mulierem fidelem, quæ virum non deserit, sed ab ipso deseritur, & quidem sine ulla ipsius culpa: ergo ex eo, quod mulier virum suum deserens, & quidem interdum culpabiliter, manere deberet innupta, per se loquendo non sequebatur, quod pars conversa, quæ non deserebat, sed deserebatur, & quidem sine ulla ipsius culpa, etiam manere deberet innupta: ergo iterum ex hoc capite multo major erat ratio partem conversam monendi §. 15., quod, discedente infideli, manere deberet innupta, quam simile monitum dandi §. 11., quandoquidem per se & generaliter loquendo non fit nec debeat esse eadem conditio illius, qui deseritur, & qui deserit, illius, qui est sine culpa, & qui est culpabilis. Hoc tamen non fecit Apostolus; ergo &c.

XVI. Quid ergo, inquires, dicendum ad textum Apostoli ad Rom. 7., ubi generaliter & sine exceptione loquitur, dum dicit: *Quæ sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi; si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est a lege viri. Igitur, vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro?*

R. Quod contra nos inutiliter urgeatur, quia in casu, de quo agimus, pars conversa, vivente viro, non est cum alio viro. Vivit quidem, qui ante fuit vir ejus, sed non amplius vivit vir ejus, sive qui ante fuit vir ejus, non est amplius vir ejus, matrimonio ejus per subsequens partis conversæ coniugium dissoluto.

XVII. Sic v. g., si qua mulier post matrimonium ratum, sed non consummatum, in religione approbata solemniter profiteatur, emissa solemnique professione, non amplius vivet vir ejus, sed

tantum vivet ille, qui vir ejus ante fuit: & si postmodum gravi admodum de causa cum dicta muliere in voto solemni dispensaretur, posset cum alio matrimonium inire, etiam illo vivente, qui vir ejus ante fuit, sicut etiam posset alia mulier, quæ naturaliter fuisset mortua, & postmodum miraculose suscitata. Hoc in casu manifestum est, quod mulier, vivente viro, non esset cum alio viro, licet cum alio viro esset, vivente illo, qui vir ejus antea fuisset. Cum ergo hoc unum velit Apostolus ad Rom. 7. quod, nullo umquam casu, licitum sit mulieri duos habere viros, seu vivente viro numquam ipsi licitum sit alteri viro adhærere, frustra textus ille adfertur contra nostram, seu potius ecclesiæ sententiam, secundum quam utique sine ulla exceptione verum est, quod ad Rom. 7. dicit Apostolus. Si quis interim absolute contendat, quod verificari non possit communis ecclesiæ sensus, nisi ab illa sententia, quam ad Rom. 7. protulit Apostolus, ostendatur aliqua exceptio, exceptionem illam habet apud eundem Apostolum, ad Cor. 7., prout ostendi.

XVIII. Si respondeant adversarii, quod non adeo clarus sit Apostoli textus ad Cor. 7., & quod in eo difficultas aliqua aut ambiguitas lateat, audiant, velim, hoc Spiritus Sancti monitum Deut. 17. *Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicum intra portas tuas videris verba variari, surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotes Levitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore; quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem. Et facies, quodcumque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta*

legem ejus ; sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram.

XIX. Loco sacerdotum Levitici generis, habemus in hac lege successorem Petri & vicarium Christi, seu Romanum pontificem. Habemus ecclesiam, non tantum sacrarum scripturarum, sed & genuini earum sensus depositariam. Cum ergo a recta & legitima sacrae scripturae interpretatione quaestionis propositae totaliter dependeat genuina solutio, ad quos ibimus, ut rectam illam & legitimam S. scripturae interpretationem habeamus, nisi ad eos, quibus Christus aperuit sensum, ut intelligerent scripturas?

XX. Sane, ut ait Apostolorum princeps epist. 2. cap. 1. *Omnis prophetia scripturae propria interpretatione non fit.* Si qua igitur in textu Apostoli Pauli difficultas, si qua sit ambiguitas, ut recta illius legitimaque habeatur interpretatio, illi sunt consulendi, quibus ex officio incumbit S. scripturae sensum fideles docere. Consulendi sunt episcopi, quos posuit Spiritus Sanctus regere ecclesiam Dei. Si inter se illi discrepent, vel ipsi etiam SS. patres inter se non conveniant, seu si *judicum intra portas tuas videris verba variari*, consulenda est sedes apostolica, ad quam majores causas referre mos est, cuique, ut verbis utar illustrissimi Bossuet in communitorio expositioni doctrinae catholicae praefixo pag. mihi 27., *ab exordio Christianismi universa ecclesia reverenter auscultavit*, illa, inquam, consulenda est, ad cujus autoritatem teste D. Th. 2. 2. q. 1. a. 10. corp. *pertinet finaliter determinare*, quis sit verus & legitimus, sacrae scripturae sensus, sacerdotisque, seu summi pontificis iudicio standum: nam, ut ait S. Cyprianus lib. 1. epist. 3. ad Cornelium: *Non aliunde haereses*

obortæ sunt, aut nata sunt schismata, quam inde, quod sacerdoti Dei non obtemperatur. Hoc si attente consideraretur, quod, ut debita cum prudentia procedatur, Spiritus Sanctus monet faciendum, tot non essent, qui illos vellent corrigere, a quibus debent corrigi; tot non essent, qui illos vellent sacras scripturas docere, a quibus debent sacrarum scripturarum doctrinam & sensum accipere; verbo, tot non essent, qui sapere vellent, supra id quod oportet. Itaque propositæ quæstionis resolutio

XXI. Probatur 2°. ex S. Ambrosio, cujus non tantum apud catholicos, sed etiam apud hæreticos tanta autoritas & veneratio fuit, ut ipsemet Pelagius hærefiarcha de ipso loquens, dicere non dubitaverit: *Cujus fidem & purissimum in scripturis sensum ne inimicus quidem ausus est reprehendere*, prout videre est in Aug. lib. 1. con. Jul. num. XLVII., qui ibidem dicit: *Hoc Pelagius de Ambrosio judicavit.* Cujus ergo purissimum in scripturis sensum ne inimicus quidem ausus est reprehendere, hunc ego ab amicis non arbitror reprehendendum, unde illum incunctanter produco, tamquam verum sensum Apostoli assecutum.

XXII. Lib. 8. in Lucam scribens in hæc verba: *Omnis, qui dimittit uxorem suam, & ducit alteram, mœchatur, & qui dimissam a viro duxerit mœchatur*, ita commentatur: "Prius dicendum, arbitror de lege conjugii, ut postea de prohibendo divortio disputemus. Quidam enim, putant omne conjugium a Deo esse, maxime, quia scriptum est: *Quæ Deus conjunxit, homo non separet.* Ergo si omne conjugium a Deo est, omne conjugium non licet solvere; & quomodo Apostolus dixit: *Quod si infidelis discedit, discedat.*

XXIII. Ecce in terminis, ut aiunt, docet Ambrosius, dari aliquod conjugium, quod *licet solvere*, nempe, dum a parte conversa infidelis discedit. Quod autem hic non agatur de solutione quadam improprie dicta, seu, quæ consistit in separatione habitationis & tori, sed de ipsa solutione matrimonialis vinculi, clarius est, quam ut probari debeat: cum enim ostendere ibidem velit Ambrosius, dari aliquod matrimonium, quod non est a Deo, quia matrimonium aliquod solvere licet, nempe, dum in casu Apostoli discedit infidelis a fidei, si de illa dumtaxat ageret matrimonii solutione, quæ consistit in separatione habitationis & tori, jam non tantum probaret, quod matrimonium aliquod non sit a Deo, sed contra suum intentum probaret, quod nullum matrimonium a Deo sit, quia nullum est matrimonium, quod, certis de causis, solvi non possit quoad habitationem & torum. Proinde certum est, quod de solutione matrimonialis vinculi loquatur, dum asserit, quod in casu Apostoli, dum discedit infidelis a fidei, matrimonium possit dissolvi.

XXIV. Dices cum quodam jurisperito: Ad quæstionem nostram impertinens est locus iste: non agitur in textu citato de matrimonio infidelium inter se, sed Christianorum cum infidelibus inito, & *quod consequenter nullum est*. Probat hanc suam assertionem ex traductione verborum S. Ambrosii, quam fecit D. Gibert, & quæ est hujusmodi: *Si tout mariage vient de Dieu, il n'y a point de mariage, qui ne soit indissoluble, & néanmoins selon St. Paul le mariage d'un fidèle avec un infidèle est dissoluble, puisque l'Apotre dit: Si infidelis discedit, discedat. Il faut donc, que ce mariage, qui est dissoluble, ne vienne pas de Dieu, aussi la loi du Seigneur le defend.*

XXV.

XXV. R. Inprimis libenter quærerem ex isto advocato, ubinam didicerit, quod, tempore S. Ambrosii, matrimonium Christianorum cum infidelibus esset nullum? An forte nullum fuit S. Monicæ cum Patritio conjugium? Christiana tamen erat illa, & hic infidelis, ut patet ex Augustino lib. 9. Confess. cap. 9., ubi de matre sua loquens, ait: *nec in eo (scilicet viro suo) jam fideli planxit, quod in nondum fideli toleraverat.* Profecto a nostris temporibus ad tempora S. Ambrosii, pro nullitate matrimonii Christianum inter & infidelem contracti, velle argumentari, error est in viro docto intolerabilis.

XXVI. Proinde certum manet, quod, dum aliquod matrimonium solvi posse docet Ambrosius, de matrimonio agat inter infideles contracto, cum referat se ad locum Apostoli, quem constat ibidem de ejusmodi matrimonio agere. Deinde, si de matrimonio Christianum inter & infidelem contracto locutus fuisset Ambrosius, & illud censuisset esse nullum, quomodo potuisset dicere, quod matrimonium illud in casu Apostoli liceat solvere? An forte solvitur matrimonium, quod non existit? An non prærequiritur valor, seu existentia matrimonii, ut possit dissolvi? Profecto perinde fuisset, ac si dixisset Ambrosius, quod, in aliquo casu, liceat mulieri a viro non suo recedere, qui discursus non tantum fuisset tanto viro indignus, sed omnino ridiculus, quandoquidem non in aliquo tantum, sed in omni prorsus casu, debeat mulier ab illo recedere, cui invalide conjuncta est, seu qui vir ejus non est.

XXVII. Nec quemquam moveat verborum S. Ambrosii Gallica traductio, quam dedit D. Gilbert, & quam supra retuli: est siquidem illa traductio prorsus infidelis, & in textum Ambrosii illud intrudit, quod in eo non habetur, prout

conferenti textum cum traductione prima fronte apparebit. Intrusa, inquam, sunt illa verba: *Et néanmoins selon St. Paul, le mariage d'un fidèle avec un infidèle est dissoluble*; quæ in textu Ambrosii non habentur.

XXVIII. At, si hæc ita sint, si de matrimonio inter infideles contracto agat Ambrosius, quare ergo subtexit: *In quo & mirabiliter noluit apud Christianos causam residere divortii, & ostendit, non a Deo omne conjugium, neque enim Christianæ gentilibus judicio Dei copulantur, cum lex prohibeat?* R. Quia ab infidelibus transibat ad fideles, quos avertere volebat a ducendo jugo cum infidelibus, utpote cum ejusmodi matrimonia etiam non sint a Deo, quandoquidem illa Deus prohibeat, & propter cultus disparitatem nata sint infaustos exitus habere, rixas procreare, & divortii causam dare.

XXIX. Sed forte non deerit, qui reponat: „ Si
 „ agat Ambrosius de solutione matrimonii quoad
 „ vinculum, ergo, juxta ipsum, omne matri-
 „ monium, quod a Deo non est, quoad vincu-
 „ lum dissolvi potest. Constat autem multa esse
 „ matrimonia, quæ a Deo non sunt, puta, quia
 „ contra ejus præceptum fiunt, & quæ tamen
 „ taliter dissolvi non possunt. Ergo necessario
 „ intelligendus est Ambrosius de solutione ma-
 „ trimonii quoad habitationem & torum, ut
 „ subsistat ejus ratiocinium. „

Sed hanc sequelam nullatenus subsistere, luce meridiana clarius est. Ratio est, quia non probat Ambrosius aliquod matrimonium posse dissolvi, quia matrimonium aliquod non est a Deo, sed probat aliquod matrimonium non esse a Deo, quia aliquod matrimonium potest dissolvi, nempe, dum in casu Apostoli discedit infidelis a fide- li. Ambrosii proinde ratiocinatio est hujusmodi:

Si omne conjugium a Deo est, omne conjugium non licet solvere: atqui tamen aliquod conjugium solvere licet, nempe, dum a fidei discedit infidelis; ergo non omne conjugium a Deo est. Ex qua ratiocinatione, ut nemo non videt, inferri non potest: Ergo illud matrimonium, quod à Deo non est, quoad vinculum solvi potest; sed hoc unum dumtaxat: ergo illud matrimonium, quod, in casu Apostoli, quoad vinculum solvi potest, a Deo non est; quia licet ex antecedente inferatur consequens, ex consequente tamen non inferatur antecedens.

XXX. Prob. 3°. ex S. Chrysoftomo hom. 22. in epist. ad Rom. ubi tam claris verbis asserit, in casu Apostoli matrimonium dissolvi, ut clarioribus dicere id nequeat. *Quid miraris, inquit, si inter alienos homines hoc non ubique fieri possit (ut nempe cum omnibus pacem habeamus) quandoquidem, etiam inter virum & mulierem, necessitatem illam & vinculum pacis dissolvat, cum dicit: Si vero infidelis abscedit, abscedat.* Agit ibidem Chrysoftomus de tristi illa necessitate, quam sæpe mortales experiuntur, & qua fit, ut cum omnibus pacem habere nequeant, & quæ non inter alienos dumtaxat, sed etiam inter virum & mulierem interdum reperitur, asseritque, quod dum dicit Apostolus: *Si vero infidelis abscedit, abscedat*, non tantum necessitatem illam tollat, quam pateretur pars fidelis, dum cum infideli, qui eam v. g. ad peccatum pertraheret, vivere non posset in pace, quod utique fieri potuisset per solam habitationis separationem, sed etiam *vinculum pacis dissolvat*. Quodnam est vinculum, quod virum & mulierem ligat, nisi vinculum matrimoniale, quod eodem jure vocatur *vinculum pacis*, quo contractus matrimonialis dicitur *contractus amoris* ?

Hoc tamen vinculum, teste Chrysoftamo, dissolvit Apostolus, seu autoritate divina solutum, aut, si mavis, solubile pronuntiat, dum dicit: *Si infidelis abscedit, abscedat; ergo &c.*

XXXI. Dicit forte nonnullus, quod etiam docuerit Chrysoftomus, per adulterium dirimi matrimonium, & consequenter quod, sicut erravit in hoc casu, ita etiam erraverit in alio. At, præterquam quod hoc nullatenus sequatur: *erravit in uno, ergo & in alio*, non quaeritur hic, an bene vel male docuerit Chrysoftomus, in casu Apostoli, matrimonium posse dirimi, sed utrum ipsa illud docuerit? Negant adversarii, ego autem affirmo. Deinde inter utrumque casum magna est disparitas. Quod erraverit in primo, si nempe illud docuerit, quod prætendit objectio, & quod discutere non est hujus loci, quod inquam, in eo erraverit, scimus aliunde; ipsum autem errasse in secundo, nullo ex capite probatur, imo potius ipsum non errasse, novimus ex communi sensu ecclesiæ, cui in hac parte adhæret Chrysoftomus: novimus ex SS. pontificum decretalibus, ex particularium ecclesiarum ritualibus, ex S. scripturæ interpretum, theologorum & canonistarum toto orbe dispersorum unanimi consensu. Afferere autem omnes illos in errore versari, & penes pauculos quosdam, *heri* exortos, residere veritatem, videtur, ut mitissime loquar, valde temerarium.

XXXII. Dices: tantum abest, ut S. Chrysoftomus infidelitatem alterutrius partis habuerit tamquam legitimam causam dissolutionis nodi matrimonialis, ut in terminis asseruerit, quod infidelem non liceat expellere, sicut expellere licet fornicariam, quodque crimen fit venia indignum, quod quispiam a conjuge se separet,

cui non nisi sua infidelitas potest exprobari. Ita siquidem scribit in cap. 3. Isaiæ: Permissit (Christus) ut is, qui fornicariam habet uxorem, illam expelleret, gentilem vero uxorem secus. Et hom. 63. tom. 8. Adeo grave, adeo venia indignum est hoc peccatum, ut, si uxor invito conjuge, etiam indololatra, ab illo separaretur, a Deo puniatur, si ab adultero, minime.

ꝛ. Hic sibi triumphare videntur adversarii, sed non reflectunt, quod ista omnia præsentem questionem ne attingant quidem, quod, inquam, non attingant casum Apostoli, de quo hic agimus.

XXXIII. Agit Apostolus de casu, quo a parte fideli discedit infidelis, eique cohahitare renuit, & super hoc nostra quæstio versatur. Agit autem Chrysostomus in utroque textu de casu prorsus disparato, sive agit de casu, non quo a parte fideli discedit infidelis, sed quo a parte infideli discedit fidelis, & ab ipsa invita separatur, ut patet ex verbis ejus; qui casus tantum distat a casu Apostoli, quantum distat cælum a terra, ut per se patet. Ut quid ergo talia objiciunt? Sane si præjudiciis suis nimium non indulgerent, si vel propria dumtaxat verba attente considerarent, ex illis convinceretur, quod extra casum Apostoli vagentur, cum expresse agant de fideli deserente infidelem, *cui sua tantum potest infidelitas exprobari*. Estne ibi casus Apostoli? Profecto, dum in casu isto mulier conversa ad secundas transit nuptias, non illum deserit, *cui sua tantum potest infidelitas exprobari*, sed illum, cui, præter infidelitatem, jure merito possit illud exprobrare, quod cum ipsa nolit habitare.

XXXIV. Varia in decursu occurrent adversariorum argumenta, quæ eodem vitio laborant, ut mirum sit, viros præclaro ingenio pollentes,

scientiaque non vulgari præditos, ad hoc non reflexisse, non, inquam, reflexisse, quod, volentes probare in [casu Apostoli licitum non esse parti conversæ ad secundas nuptias transire, argumenta proferrent, quæ ad casum Apostoli nullatenus spectarent.

XXXV. Prob. 4. ex Hugone a S. Victore, viro, teste Moreri, eminentis adeo doctrinæ, ut secundus Augustinus appellaretur. Hic porro lib. 2. de Sacramentis p. 11. num. 13. ita resolvit: „ Si infidelis, inquit, discedit, discedat, non est subditus servituti frater in ejusmodi... nihil illi debet... liber est, ut faciat quod vult, tantum in Domino. Ducat uxorem, si vir ille est; si femina, nubat; quam vult societatem eligat, jam non tenetur debito prioris societatis, cujus jus solutum est, propter injuriam Creatoris. Doctrinam hanc ex Gratiano haurire non potuit Hugo, utpote qui diu ante sit mortuus, quam decretum suum edidisset Gratianus. Ille siquidem obiit anno 1139. & decretum suum hic non edidit nisi circa annum 1151.

XXXVI. Hugonis doctrinam similiter tradit Petrus Lombardus, lib. 4. dist. 39. *Cum, inquit, liceat dimittere volentem cohabitare, non tamen, ea vivente, aliam ducere licet. Discedentem vero sequi non oportet, & ea vivente, aliam ducere licet.* Sed tempus est, ut progrediamur ad S. Thomam, cujus autoritatem non respuunt adversarii; sed sibi potius favere contendunt, asserentes, S. Thomam matrimonii indissolubilitatem constanter asseruisse. Videamus itaque quomodo ipsis faveat.

XXXVII. S. Th. non transeunter, ut aiunt, nec aliud agens, sed ex professo locum Apostoli ad Cor. 7. explicans, dicit: *Superius ostendit (scilicet Apostolus) quod fidelis non debet dimittere*

infidelem cohabitare volentem ; hic autem dicit quod, si non vult cohabitare, non tenetur fidelis eum sequi, sed potest alteri nubere ; ... primum enim matrimonium dissolubile erat, quia nunquam fuit ratum.

XXXVIII. Nec ibi dumtaxat, sed etiam sup-
pl. q. 59. art. 5. idem docet. „ Dicendum, quod,
„ quando alter conjugum ad fidem convertitur,
„ altero in infidelitate manente, distinguendum
„ est : quia si infidelis vult cohabitare sine con-
„ tumelia Salvatoris, id est sine hoc, quod ad
„ infidelitatem inducat, potest fidelis libere dis-
„ cedere, sed discedens non potest alteri nube-
„ re ; si autem infidelis non velit cohabitare sine
„ contumelia Creatoris, in verba blasphemiae
„ prorumpens, ... vir fidelis discedens, po-
„ test alteri per matrimonium copulari. „ Quan-
„ donam autem solvatur prius matrimonium, seu
„ in infidelitate contractum, docet ibid. ad 3. di-
„ cens : *matrimonium, quod post in fide Christi*
contrahitur, solvit matrimonium, quod prius in in-
fidelitate contractum fuerat.

XXXIX. Si tantus vir, si scholæ angelus
sententiam hanc tam constanter & sine ulla hæsi-
tatione propugnet, quomodo aliqui asserere non
erubescunt, illam esse erroneam, SS. patribus
adversam, & Ecclesiæ traditioni contrariam ?
An forte propter Gratiani auctoritatem deseruisset
ecclesiæ traditionem & SS. patres, & non
potius, propter ecclesiæ traditionem sancto-
rumque patrum auctoritatem deseruisset Grati-
anum, si, quam hic tradebat, doctrina fuisset doctrina
ecclesiæ traditioni & SS. patribus contraria ?

XL. Profecto, juxta S. Th. 2. 2. q. 10. a. 12.
maximam habet auctoritatem ecclesiæ consuetudo,
quæ semper est in omnibus æmulanda. Faxit Deus,
ut principium hoc præ oculis omnes semper ha-

beant, & tam multi non reperientur, quos delectabit novitas, & qui sibi mox videbuntur esse docti, ubi aliquid protulerint novi. Principium hoc, quod aliis tradebat S. Th., procul dubio ipsemet secutus est, cum non esset de numero eorum, qui *dicunt & non faciunt*, & consequenter ecclesiæ consuetudinem est æmulatus. Si ergo, tempore Gratiani, fuisset ecclesiæ consuetudo contraria iis, quæ super hac quæstione Gratianus tradebat, prout nonnulli insinuant, consuetudinem illam novisset S. Th., nec umquam fuisset secutus novam Gratiani opinionem, sed per ecclesiæ consuetudinem, quam maxime æmularatur, & quæ maximam habet auctoritatem, refutasset Gratiani novitatem.

XLII. Nec dicas, quod S. Th. adhæserit Gratiano, quia ejus tempore jam invaluerat ipsius opinio, & per eam introducta erat in ecclesiam nova consuetudo: Quia, quod Gratiani, vel cujuscumque alterius opinio contra ecclesiæ consuetudinem & SS. patrum auctoritatem nec invaluerit, nec potuerit invalescere, infra demonstrabo.

XLIII. Probatum 5°. ex Innocentio III. cap. *Quanto de divortiiis*. Si, inquit pontifex, *alter infidelium conjugum ad fidem catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit; & in hoc casu intelligimus, quod ait Apostolus: Si infidelis discedit, discedat. Idem videre est cap. Gaudemus.*

XLIII. At, inquires, non est decretalis illa definitio *ex cathedra*, non est in hujusmodi pontifex infallibilis.

R. 1° Etiam definitio *ex cathedra* non fuit responsum S. Stephani ad S. Cyprianum, & ta-

men, hoc non obstante, non licebat contra morem ecclesiæ baptizatos ab hæreticis rebaptizare: ergo pariter non licet in casu Apostoli partem conversam, nubere volentem, a nuptiis repellere contra morem ecclesiæ.

XLIV. R. 2. Si in suis decretalibus infallibiles non sint pontifices, multo minus infallibiles sunt, qui illis adversantur. Quid igitur juris? An in quæstione, cujus, ut ante dixi, genuina solutio pendet a recta & legitima sacrarum litterarum interpretatione, licebit deserere summi pontificis interpretationem, sub eo prætextu, quod non sit infallibilis, ut eam sequamur, quam recentiores quidam advocati dederint, & qui certo etiam non sunt infallibiles, quorumque officium non est interpretari scripturas, imo qui sæpe eas vel a longe vix salutaverunt? Non videtur. Profecto aliud est S. pontificem in aliquo responso non esse infallibilem, & aliud, ipsum in eo errasse. Hoc ut asseratur, & ab ejus autoritate recedatur, graviora requiruntur motiva, quam huc usque adversarii protulerint. Deinde, illa Innocentii III. decretalis est communi ecclesiæ sensu praxique firmata; quid ergo ultra requiritur, ut omni veneratione digna habeatur, illique incunctanter adhæreatur?

XLV. Dices: secutus est Innocentius Gratianum errantem; ergo erravit.

R. Hanc esse meram petitionem principii; prius enim, quam dicatur, quod errantem sit secutus, probari debet, quod erraverit Gratianus. Ipsum autem non errasse, præter ante dicta, probatur hoc ratiocinio. Si Gratiani sententia fuerit antiquæ traditioni, ecclesiæ consuetudini & patrum sensui contraria, qualis esse debuit, si vera sint, quæ nonnulli asserunt, quomodo fieri potuit, ut theologi, interpretes & canonistæ om-

nes, qui ad Gratianum usque, in isto supposito, secuti fuerant doctrinam oppositam, ad vocem unius Gratiani, hominis privati, mutaverint sententiam, quam in & ab ecclesia didicerant, deseruerintque traditionem ac communem patrum & ecclesiae sensum? Quomodo potius adversus istum monachum non insurrexerunt, tamquam purum novatorem, & inaudita eouisque dogmata proferentem? Quomodo sine turbis potuit in ecclesiam introduci illa pestilens sententia, quae publica inducebat adulteria? Quomodo illam, utpote tam reipublicae, quam ecclesiae perniciosam, non damnarunt summi pontifices, quibus ceteroqui tanta cura fuit, tot propositiones minus perniciosas damnandi? Sed quid dico, *non damnarunt*? Quomodo illam secuti sunt, & positive approbarunt, & a saeculo 12. usque ad 18. ecclesiam tanto errore involverunt?

XLVI. Profecto, fierine potest, ut in re tam gravi, altum adeo obdormierint omnes episcopi, pastores & theologi, ut ne unus quidem fuerit repertus, cui curae fuerit acceptam a majoribus traditionem adversus novitatem propugnare, communem patrum & ecclesiae sensum & praxim defendere? Atqui tamen eorum inventus est nemo, nemo, inquam, est inventus, qui antiquam traditionem isti opinioni opponeret, aut illam, tamquam patrum sensui & ecclesiae praxi contrariam, argueret; nullas opinio ista excitavit in ecclesia turbas, quod procul dubio contigisset, si talis esset, qualem eam adversarii traducunt. Signum proinde evidens est, quod nec traditioni, nec patrum sensui, nec ecclesiae consuetudini contraria foret, sed potius traditionem, patrumque sensum ac ecclesiae consuetudinem exprimeret. Ad haec, velim, respondeant, qui Gratianum & S. sedem erroris infimulant.

XLVII. Prob. 6. Ab autoritate Benedicti XIV. nomine & re pontificis maximi, lib. 6. de synodo cap. 4. *Certum est, inquit, infidelium conjugium, ex privilegio in fidei favorem a Christo Domino concessio, & per Apostolum Paulum 1. ad Cor. 7. promulgato, dissolvi, cum conjugum alter Christianam fidem amplectitur, renuente altero, in sua infidelitate obdurato, cohabitare cum converso, aut cohabitare quidem volente, sed non sine contumelia Creatoris, hoc est, non sine periculo subversionis conjugis fidelis &c.*

XLVIII. Respondet quispiam, quod, si modo viveret illustis iste pontifex, ob fundamenta ex Aug. aliisque deprompta, mutaret sententiam. At, quid ob prædicta fundamenta faceret Benedictus XIV, si viveret, vix melius possumus scire, quam inquirendo, quid faceret Clemens XIV. Petri cathedram tanta pietate & doctrina exornans, si fundamenta ista ipsi exhiberentur. Perfecto Clementi XIV. minor non inest veritatis zelus, quam inerat Benedicto XIV., rationumque & autoritatum momenta non minus æqualiter ponderabit hic, quam ille. Exhibeant ergo, qui ita ratiocinantur, fundamenta sua tanto pontifici, & ab eo, quod, illis exhibitis, ipse facturus est, judicare debemus, quid faceret Benedictus XIV. si viveret, & prædicta fundamenta videret. Expectabimus eventum.

XLIX. Probatur denique ex clariss. D. Van Espen, quem tanto libentius cito, quanto apud adversarios majori in æstimatione est. Quam autem positive & absque ulla dubii specie author ille hanc nostram sententiam tradat, & decisioni Innocentii III. subscribat, vide, si lubet, p. 2. tit. XV. *De divortiiis & secundis nuptiis.* cap. I. Scio nonnullos reponere, quod Van Espen illam quæstionem non discussit, infi-

nuantes, quod a torrente abripi se passus fit, aliud dicturus, si rem funditus examinasset. At nihil magis frivolum, quam ejusmodi responsum. Ex quo enim capite asserunt, & unde sciunt, quod quæstionem illam non examinaverit? An forte, ut censeatur quispiam quæstionem aliquam examinasse, debet cum ipsis sentire? Sane, non alia de causa ipsum dicunt hanc quæstionem non discussisse, quam, quia ipsis adversatur, aliud dicturi, ejusque auctoritatem, prout in multis aliis, non parum jactaturi, si ipsis faveret. Interim quam solide, quam nervose & acute illam examinaverint, qui a nobis dissentiant, patebit ex solutioue argumentorum, quæ proponunt.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

L. **O**Bj. i. Teste Trid. sess. 24. MATRIMONII PERPETUUM INDISSOLUBILEMQUE *nexum primus humani generis parens divini Spiritus instinctu pronuntiavit, cum dixit: hoc nunc os ex ossibus meis & caro de carne mea.* Cum ergo generaliter & sine ulla exceptione Tridentinum asserat esse perpetuum, indissolubilemque matrimonii nexum, qua veri specie dici potest, in casu Apostoli matrimonium dissolvi? Hoc argumentum tanti faciunt nonnulli, ut existiment non magis posse solvi, quam solvi possit illud ipsum matrimonium, de quo agitur.

LI. 3. Retorquendo argumentum. " Teste
 " Trid. *matrimonii perpetuum indissolubilemque*
 " *nexum primus humani generis parens divini*
 " *Spiritus instinctu pronuntiavit, cum dixit:*
 " *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne*
 " *mea.* Cum ergo sine ulla exceptione Trid.
 " asserat esse perpetuum indissolubilemque ma-
 " trimonii nexum, qua veri specie dicere potuit
 " idem Trid. anathema illis, qui matrimo-

„ nium ratum negant per solemnem professionem
 „ in religione approbata emissam dissolvi, cum
 „ non magis dissolvi illud possit, quod est in-
 „ dissolubile, quam fieri possit, quod est impos-
 „ sibile. Sicut ergo, juxta adversarios, errant,
 „ qui dicunt, in casu Apostoli matrimonium
 „ solvi, quia perpetuum indissolubilemque
 „ matrimonii nexum asserit Trid., ita etiam er-
 „ rat illud concilium, quia, quod indissolubile
 „ dixit in uno loco, dissolvi asseruit in alio. „

LII. Defendat nunc, quicumque sit ille ju-
 rista, qui supra dicto utitur argumento, ut pro-
 bet nos errare, dum dicimus, in casu Apostoli
 matrimonium solvi, defendat, inquam, con-
 ciliū Tridentini auctoritatem, adversus eum, qui
 eodem argumento utetur, ut probet errasse con-
 ciliū istud, dum declaravit matrimonium ra-
 tum per dictam in religione approbata profes-
 sionem dirimi. Colligantur omnes in unum,
 junctisque viribus laborent, & nullus erit, qui
 taliter argumentantem possit ad veritatis sem-
 tam reducere, nisi argumentum illud, quod tanti
 facit, fateatur esse nullum, & ipsemet solvat,
 quod insolubile dixit, aut putavit. Quidquid au-
 tem dixerit, ad ostendendum non errasse Trid.,
 dum definivit, in casu supra dicto matrimonium
 dirimi, hoc de verbo ad verbum reponemus,
 nec aliis, quam nostrorum adversariorum solu-
 tionibus utemur, ut ostendamus nos similiter
 non errare, dum, in casu Apostoli, asserimus ma-
 trimonium dirimi, seu partem conversam, dis-
 cedente infideli, aliud posse matrimonium inire.

LIII. §. 2°. Ex natura quidem sua perpetuus
 est & indissolubilis matrimonii nexus, ita ut ge-
 neraliter & sine ulla exceptione verum sit, quod
 nec mutuo contrahentium consensu, nec ulla
 auctoritate humana possit ullo unquam casu dis-

solvi. At, ideone tanta est ejus indissolubilitas, ut illud solvere non possit Deus? Nemo, ut arbitrator, catholicus hoc dixerit; quod enim ille conjunxit, licet solvere non possit homo, ipse tamen, quando vult, ubi vult, & quomodo vult, solvit. Si quid tamen probet supra dictum argumentum, hoc utique probat, quod matrimonium solvere non possit Deus; aut si hoc non probet, nihil probat, quia, in casu Apostoli, non dicimus per hominem, sed per Deum matrimonii vinculum solvi. Et sic magnum illud argumentum, vaporis instar, eo ipso dissipatur, quo profertur.

LIV. Instant interim adversarii, & dicunt hæc verba Christi: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, non minus infidelium, quam Christianorum matrimonia respicere, quod probant ex Innocentio I. *Ex quibus*, inquit, *inferimus, etiam matrimonia infidelium per conversionem unius non dissolvi quoad vinculum, etiamsi infidelis discedat.* ꝛ. Hic fateor, me nihil intelligere, vel potius hoc optime intelligo, quod talis discursus peccet contra primas dialecticæ regulas. Quænam est enim hæc sequæla? "Hæc Christi „ verba: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, omnia generaliter matrimonia respiciunt: ergo, in casu Apostoli, quoad vinculum „ non solvitur matrimonium „? Inferant, si legitime velint aliquid inferre: *ergo in casu Apostoli, quoad vinculum*, per hominem *non solvitur matrimonium*, cum aliud non contineat antecedens, & ex illo nihil possit inferri, quam quod in eo continetur. Sed quid inde tunc habebunt? Miror sane, quod tam boni philosophi non melius discurrant.

LV. Obj. 2°. Nata est hæc sententia infideles avertere a suscipienda fide catholica; ergo reci-

„ pi nullatenus potest. Prob. ant. „ Sit princeps
 „ quispiam a viro quodam apostolico instruc-
 „ tus, & de religionis veritate convictus, il-
 „ liusque cultum in suo regno permittere para-
 „ tus. Evangelium aperit, & in eo quid videt,
 „ nisi inculcatam erga principes omnibus Chri-
 „ stianis obedientiam, legum observantiam,
 „ horrorem adulterii & perjurii, honorem in
 „ parentes, in conventionibus fidelitatem? Lætitia
 „ gestiens exclamat: *Sit deinceps lex Christi,*
 „ *lex imperii mei.* At ipsum administer quidam
 „ sistit: ita est princeps, hoc dixit evange-
 „ lium, hoc docet legislator Christianorum. Sed
 „ attende: ultimis hęc sæculis privati quidam
 „ doctores ad legem istam addiderunt, & re-
 „ gulæ adinstar habetur eorum opinio. Qui ex
 „ tuis subditis baptismum susceperint, libere
 „ poterunt nodos solvere, qui eos uxoribus suis
 „ alligant, dum hæc ipsis cohabitare noluerint.
 „ Ita princeps, uxor ipsa, quæ in tuo tecum se-
 „ det folio, eo ipso, quo fueris regeneratus pri-
 „ mo religionis illius sacramento, libere poterit
 „ a te recedere. *Oui prince, la femme même as-*
 „ *sise avec vous sur le throne, du moment que vous*
 „ *aurez été regeneré par le premier sacrement de*
 „ *cette religion, sera la maitressè de se retirer*
 „ *d'aupres de vous.* Quam potens motivum ad
 „ deterrendum hunc principem, ad evertenda,
 „ quæ fuerat meditata consilia, omnesque apo-
 „ stolici laboris fructus inpediendos! „ Ita quidam
 Gallus, cujus verba Latine reddidi.

LVI. 82. Hujusmodi discursum sola potest ig-
 norantia peperisse. Omnino falsum est, quod,
 juxta hanc, quam propugno, sententiam, eo
 ipso quo quispiam primo religionis nostræ sacra-
 mento regeneratus est, possit pars infidelis libere
 ab eo discedere, cum, juxta omnes, graviter peccet.

mulier, quæ a viro converso, ob solam ejus conversionem recedit. Ostendamus modo, quod hæc sententia non tantum a suscipienda fide infideles non avertat, sed ad eam capessendam potius inducat, & non minus reipublicæ, quam ecclesiæ faveat.

LVII. Suppono, quod ante suppositum est, nempe, principem quemdam a viro apostolico instructum, & de nostræ religionis veritate convictum, sese ad baptismum suscipiendum præparare. At, cum reginæ conjugis suæ adeo alienum a Christiana religione animum noverit, ut non dubitet, quin ab illa sit deserendus, si fidem catholicam susceperit, incipit titubare, apud semetipsum dicens: Quid faciam? Si fidem Christi amplectar, deseret me uxor mea, & mihi deinceps cohabitare nolet. Regni heredem non habeo, nec habebō umquam, si illa me deserat, cum multo me sit junior, adeoque nulla, moraliter loquendo, sit spes, quod aliam possim umquam ducere, si ante mortem ejus non liceat. Devolvetur itaque regnum ad extraneos; cumque multi sint, qui, me decedente sine prole, illud prævideantur invasuri, funesto nimis ac tristi bellorum tumultu omnia turbabuntur. Quid faciam?

LVIII. In hac sua anxietate recentiores illos consulit advocatos, qui sustinent, in casu Apostoli non posse matrimonii vinculum solvi, petitque ab eis, quid, discedente uxore, sit agendum, & quomodo tot & tantis, quas prævidet, calamitatibus sit obviandum? Quid, quæso, aliud quam hoc, aut simile quid illi respondebunt? *Habeto patientiam o princeps. In omni prorsus casu matrimonium est indissolubile. Si regnum ad extraneos sit devolvendum, & hoc non sine funestis ac tristibus bellis, habetō patientiam*

tiam. Et sic, per illam tristem, quam novi concionatores prædicabunt patientiam, vel rempublicam funestis bellis, saltem occasionaliter, involvent, vel principis animum a capeßenda religione catholica removebunt; qui utique tantis, quæ prævidet, malis perterritus, facile retrahet gradum. Quod dixi de principe supremo, facile applicari potest cuilibet privato, qui utique, si in casu, de quo agitur, manere debeat sine uxore, sæpe mansurus est sine vera religione, aut, si religionem præferat uxori, carebit respublica procreatione populi.

LIX. Sed quid nos, in isto casu, dicto principi respondebimus, quid, inquam, respondebimus nos, qui communem ecclesiæ sensum sequimur? Hæc utique erit responsio nostra, per quam & reipublicæ & fidei bono prospiciemus. " Noli
 ,, timere o princeps: si tua te uxor ob fidem, a
 ,, te susceptam, deserat, non ideo eris subjectus
 ,, servituti, non ideo tuæ tibi deerit heres co-
 ,, ronæ: non te talis timor, inquietus, a fi-
 ,, de catholica removeat: hæc est enim sacra
 ,, libertas, quam in gratiam fidei Christus con-
 ,, cessit, & Apostolus Paulus promulgavit, ut,
 ,, dum unus conjugum convertitur, & alter
 ,, parti conversæ non vult cohabitare, possit
 ,, conversus ad secundas nuptias transire. " Ex
 dictis patet, quod nostra, seu potius ecclesiæ sen-
 tentia, ad catholicam fidem amplectendam in-
 ducat potius, quam deterreat, & nova quorum-
 dam recentiorum opinio ab ea potius deterreat,
 quam ad illam inducat.

LX. Obj. 3. " Ex historia Concilii Trident.
 ,, constat, acerrime ibidem agitatum fuisse
 ,, quæstionem, utrum in casu, quem communi-
 ,, ter casum Apostoli vocant theologi, parti
 ,, conversæ liberum sit, ad secunda vota transire?"

„ Negavit id ex celeberrimis in eo concilio
 „ theologis Petrus Soto. „ Ita nonnullus Lov.

LXI. *R.* Tantum abest, ut ex historia concilii Trid. constet, *acerrime* ibidem, seu in isto concilio, agitatam fuisse quæstionem, utrum, in casu Apostoli, parti conversæ licitum sit ad secunda vota migrare, ut, si ex ea constare aliquid possit, circa factum, de quo agitur, potius constet oppositum. Consule, quisquis hoc asseris, omnes illos, qui concilii Tridentini historiam scripserunt; lege Pallavicinum, D. Fleury in historia ecclesiastica, & ipsum etiam, qui tibi videtur arridere, Fra-Paolo, & in nullo eorum invenies acerrimam illam, quam dicis, istius quæstionis agitationem. In re autem historica, & quæ meri est facti, omni jure nego illud contigisse, quod nullus historicus refert, & quod non nisi ab historicis potes didicisse. Imo ut certum haberi debet, quod tanti momenti factum non contigerit, quod a nullo refertur.

LXII. Sed numquid refert Fra-Paolo, in sua historia concilii Trid. patrem Soto in discursu, quem habuit coram patribus istius concilii, adoptasse illam sententiam, quæ, in casu Apostoli, sustinet matrimonii vinculum non dissolvi?

R. Aliud est, quod quidam theologus, in aliquo concilio, super hac aut ista quæstione opinionem suam exprimat, & aliud, quod illa quæstio fit in isto concilio acerrime agitata: Ac proinde, etiamsi verum foret, quod refert Fra-Paolo, adhuc equidem falsum foret, quod dicit adversarius, nempe, quod quæstio illa fuerit in concilio Tridentino acerrime agitata. Profecto, eodem jure posset asserere, quod, quotiescumque theologus aliquis in concilio aliquo, super hac aut ista quæstione opinionem suam protulit, toties quæstio illa, circa quam opinatus est,

fuerit quæstio in concilio isto acerrime agitata, quod tam falsum est, quam ridiculum, ut omnes norunt.

LXIII. Nec putet quispiam movere me hic velle quæstionem de nomine. De nomine non ago, sed de re. Nimium sane significat hæc expressio, quæ etiam fortasse non de nihilo adhibita est: *Ex historia concilii Tridentini constat, acerrime ibidem agitatam fuisse quæstionem* &c. Significat enim in concilio Trid. fuisse dubitatum, & vehementer dubitatum, utrum in sua decretali non errasset INNOCENTIUS III. Quod aperte falsum est, cum de illa quæstione nequidem actum fuerit in concil. Trid. Veniamus nunc ad Fra-Paolo.

LXIV. Inprimis nemo nescit, quod testimonium ejus, in iis, quæ ad historiam concilii Trid. spectant, merito possit repelli, prout videre est in Pallavicino. Elogium ejus vide, si lubet, apud illustrissimum D. Bossuet lib. 7 variat. pag. mihi 392. & videbis, quantæ sit autoritatis, quantumque fidem mereatur author ille, & quam prudenter in hanc rem ille citetur, qui, ut ait idem Bossuet, in commonitorio ante citato, pag. mihi 62. concilii Tridentini fuit *hostis declaratus*, potius quam ejusdem historiographus. Hic autem ipsum imposuisse publico, ad oculum demonstrabo. Certum est quod Soto, celeberrimus ille theologus, absolute & sine ulla dubitatione sustineret, in casu Apostoli, partem conversam posse ad alias nuptias transire, ut mox probabo. Qui igitur fieri potest, ut, qui sententiæ isti tam tenaciter adhæserat, & quam ab Apostolo aperte doceri sustinuerat, subita metamorphosi, sibi ipsi tam dissimilis factus sit, ut in discursu coram patribus concilii Trid. habito, oppositam adoptaverit, & propriam descriue-

rit? profecto, talis assertio ne illarum quidem narrationum, quas vulgo *romans* vocamus, habet auctoritatem, in quibus utique aliqua saltem debet esse verisimilitudo. Quod autem absolute & sine ulla hæsitacione sustinuerit Petrus Soto, in casu Apostoli, matrimonium posse dissolvi,

LXV. Probatur ex tractatu *de institutione sacerdotum* lect. 12. de indissolubilitate matrimonii, ubi cum dixisset, esse licitum *dimittere infidelem, etiam pacifice volentem permanere*, variis interjectis, subdit: „ Ex quo etiam illud secundo, dum probatur, quod scilicet, discedente infideli, & nolente cohabitare, liceat fidei contrahere matrimonium; Paulus enim aperte hoc docet. „ Quid clarius? Quomodo igitur fieri potest, ut, in prætenso illo discursu coram Tridentinis patribus habito, aliam adoptaverit sententiam, quam Apostolo aperte contrariam tam asseveranter paulo ante sustinuerat?

LXVI. Dices: priorem suam sententiam deseruit Soto, ut se conformaret Cajetano, qui oppositam sustinebat.

ꝛ. En fabulam aliam multo pejorem priori. Quid! Petrus Soto, tantus Thomista, seu tanti faciens S. Thomæ doctrinam, deseruisset tam claram & apertam magistri sui sententiam, ut contrariis sui ab ea recedentis opinioni se conformaret! mirum sane, quod talia regerentes, prima fronte non videant, quam ridiculum sit, quod proferunt. Profecto, propter Cajetani opinionem S. Thomam non deseruisset Soto, sed potius, propter S. Thomæ sententiam & auctoritatem, a Cajetano recessisset, quem in isto supposito, seu in supposito, quod a S. Thoma recederet Cajetanus, jam ante deseruerat; illique debito modo exprobrasset, quod esset degener a ma-

gistro discipulus. Sed quid erit, si & ipsum Cajetanum offendam a nostra, seu communi ecclesie sententia, non deflexisse? Igitur & hoc tentemus probare, ut ex omni parte fabula concidat.

LXVII. Scribens in cap. 7. ad Corinth. ita Cajetanus discurrit. "*Quod si infidelis discedat, ... discedat, separetur. Non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi.*" Hoc est, in ejusmodi eventu, non est servituti conjugii subjectus frater vel soror, hoc est, Christianus, seu Christiana conjux. *In hoc sensu communiter intelligit hæc Pauli verba, ecclesia:* hinc enim intelligit liberum esse tam Christianum, quam Christianam conjugem, si infidelis conjux separetur, ad contrahendum cum alio, seu cum alia conjugium. Hic in terminis asserit Cajetanus, esse communem ecclesie sensum, quod pars conversa, discedente infideli, aliud possit matrimonium inire. Hic tantisper reflectant adversarii, quod, dum Cajetanum inelamant, per Cajetanum convincantur, quod a communi sensu ecclesie recedant, quod, ut arbitror, cuilibet catholico recte sentienti debet sufficere, ut ab illa nova, quam nonnulli introducere conantur, sententia abhorreat: fieri enim non potest, ut illud verum sit, quod in re tam momentosa, a communi sensu ecclesie recedit.

LXVIII. Pergit Cajetanus. "Dico autem hoc, quia Paulus non aperte explicat talem libertatem, sed negat esse subjectum servituti in ejusmodi; quæ verba, si exacte discutiantur, solum significant, quod, in hujusmodi discessibus, ... infidelis a fideli... nullus frater aut soror... est subjectus servituti priori... Sed hinc non conficitur, quod sit solum vinculum con-

„jugale... & non solum miror, sed stupeo,
 „quod Christo, clare excipiente causam forni-
 „cationis, torrens doctorum non admittit illam
 „mariti libertatem; Paulo autem, non clare
 „dicente, interpretata sit solutio conjugii ex
 „causa alia ab explicata a Christo, & sola ex-
 „cepta. „

LXIX. Quid in hoc toto contextu sibi vult Cajetanus? Quod in casu Apostoli pars conversa aliud non possit inire matrimonium? Minime: sed dumtaxat significat, quod clare & aperte, seu conceptis verbis, non dicat Apostolus parti conversæ hoc licere, quodque, si verba ejus nude & secundum se, seu independentem ab interpretatione ecclesiæ accipiantur, ex iis clare non sequatur solutum esse vinculum matrimoniale; quod tamen hoc recte sequatur, si verba illa accipiantur, prout ecclesiæ interpretationi subjacent, & quam interpretationem ipse approbat, dum subjungit: „Qui tamen *antiquo usu* sensum communem textus hujus firmatum credo, & *textus capax est hujus sensus communis.* „ Quæro, quomodo potuerit Cajetanus asserere, textum Apostoli capacem esse illius communis sensus, in quo illum intelligebat ecclesia, si existimaverit, quod verba Apostoli communem illum ecclesiæ sensum non continerent? Profecto asserere, quod aliqua propositio hunc v. g. vel istum sensum nullatenus contineat, & tamen quod hujus vel istius sensus capax sit, seu, quod possit intelligi in hoc vel isto sensu, est implicantia in terminis: atqui tamen asseruit Cajetanus, quod textus Apostoli capax esset illius sensus, in quo illum communiter intelligebat ecclesia, ergo existimavit, quod communem illum ecclesiæ sensum textus Apostoli contineret, licet, ut putabat, non tam clare.

LXX. Hæc est itaque indubitata mens Cajetani, quod, sicut in ecclesia communiter admittitur, in casu Apostoli matrimonium solvi, ita etiam admitti deberet, per fornicationem alterutrius conjugum dirimi, cum, ut ipse arbitratur, clara sint Christi verba, quibus in hoc casu matrimonium dissolvi pronuntiat, & tamen adeo clara non sint verba Apostoli, utpote, qui expressis terminis non dixit matrimonium solvi, sed tantum in hujusmodi non esse subjectum fratrem aut sororem servituti. Proinde a communi sententia non deflexit Cajetanus, sed eam potius stabilivit, sustinens textum Apostoli capacem esse illius communis sensus, qui *antiquo usu ecclesiæ* erat firmatus.

LXXI. Ex his deducitur omnino falsum esse, quod Petrus Soto suam & S. Thomæ sententiam deseruerit, ut sese Cajetano oppositam sustinenti conformaret, cum revera oppositam Cajetanus non doceret. Sed suppose tantisper, quod reipsa Cajetanus a communi ecclesiæ sensu recesserit. Putasne forsitan, quod Petrus Soto, quem adeo extollis, & celeberrimum dicis, communem ecclesiæ sensum & doctrinam voluisset deserere, ut singulari illius opinioni se conformaret? Hoc si putes, erroris te arguet ipsemet Soto, qui loco supra citato, seu lect. 12. expresse deserit Cajetanum, ut sequatur communem ecclesiæ sensum. Verba ejus sunt: *Quamquam Cajetanus probabile putet, papam dispensare posse, ut dissolvatur (scilicet matrimonium fidelium nondum consummatum) & aliud contrahatur, ... ecclesia tamen hoc non recipit, nec umquam consuetum est.* Quid ad hoc reponi possit, non video.

LXXII Alio etiam ex capite falsitatis convincitur Fra-Paolo, nempe, dum asserit, quod Petrus Soto a vulgata verborum Apostoli expositione re-

cesserit, *propter consuetudinem ecclesiæ*, cum certum sit, quod, saltem a tempore Gratiani, constans ecclesiæ consuetudo fuerit, ut, dum pars conversa, discedente infideli, aliud volebat matrimonium inire, si nihil aliunde obstabat, permitteretur illud contrahere: unde Cajetanus, ut supra vidimus, sensum illum, in quo verba Pauli intelligebat ecclesia, *antiquo usu* firmatum dicit.

LXXIII. Sed demus tantisper, quod Petrus Soto propriam sententiam deseruerit in Tridentino: quid inde, quæso, poterunt adversarii conficere? Ad autoritatem ejus recurrere non possunt, ut opinionem suam tueantur, quia, si de autoritate agatur, ut multos alios taceam, multo major est autoritas S. Thomæ, sententiam nostram propugnantis, quam autoritas Petri Soto. Multo minus recurrere possunt ad ejus rationes, cum nequidem eas noverint. Quid ergo, iterum peto, quid inferre poterunt, casu quo a divo Thomæ magistro suo recesserit Soto, & priorem sententiam mutaverit? Hoc unum habebunt, quod tunc non sint futuri præcise primi novæ illius opinionis assertores, sed unus eos præcesserit. Nonne ibi magna laus est, nonne magnum motivum, ad deferendum communem ecclesiæ sensum?

LXXIV. Obj. 4. In casu Apostoli matrimonium non solvi, tam aperte docet Augustinus, ut de mente ejus non relinquatur ambigendi locus. Siquidem libro 1. de adulterinis conjugis cap. 18., cum de illis fuisset locutus, quæ licent quidem, sed non expediunt, dicit: *Sicut est, unde jam diu loquimur discessio fidelis conjugis ab infideli, quam non prohibet Dominus præcepto legis, quia coram illo injusta non est, sed prohibet Apostolus consilio charitatis, quia infidelibus affert impedimentum salutis, non solum, quia perniciosissime,*

scandalizantur offensi, verum, quia in alia conjugia cum ceciderint, viventibus eis, a quibus dimittuntur, ADULTERINIS NEXIBUS COLLIGATI, difficillime resolvuntur.

LXXV. Quam autem constans in hac doctrina fuerit S. doctor, patet ex ejusdem libri cap. 25. *Propter quodlibet tamen, inquit, fornicationis genus, sive carnis, sive spiritus, ubi & infidelitas intelligitur, & dimisso viro non licet alteri nubere, & dimissa uxore, non licet alteram ducere, quoniam Dominus NULLA EXCEPTIONE FACTA dicit: SI UXOR DIMISERIT VIRUM, ET ALIUM NUPSERIT, MOECHATUR. Quid clarius?*

LXXVI. R. Nihil clarius, quam quod de casu Apostoli ibidem non loquatur Augustinus, effectque optandum, ut, qui tanta cum emphasi similia producant, Augustinum attente legissent; tunc enim labori meo perpercissent, vidissentque, quod cap. 18. ageret Augustinus de casu illo, quo (verba ipsius sunt) *unus aut una infidelis, cum fidei consentiret habitare.*

LXXVII. De illo similiter casu agit cap. 25., explicat siquidem eo in capite verba Apostoli: *Si quis frater habet uxorem infidelem, & hac consentit habitare cum illo, non dimittat illam &c.* Et quibusdam interjectis subdit: *Propter quodlibet tamen fornicationis genus, sive carnis, sive spiritus, & dimisso viro non licet alteri nubere, & dimissa uxore, non licet alteram ducere.* In quibus aperte vides, quod non agat Aug. de parte fidei, a qua, ob fidem, discedit infidelis, sed de parte fidei, quæ ob infidelitatem deserit partem cohabitare volentem, qui casus certissime non est casus Apostoli, de quo hic agimus.

LXXVIII. Dico igitur, quod mulier conversa, infidelem pacifice cohabitare volentem dimittens, non possit ad alias nuptias transire, & si,

vivente viro, alium duxerit, adultera erit, quia libertatem ad alias nuptias transeundi non concessit Christus, nisi dum pars infidelis discedit, seu parti conversæ pacifice, aut sine injuria Creatoris, non vult cohabitare, quod, in sensu ecclesiæ, est a parte conversa discedere. In casu autem, de quo agit Aug., non discedit infidelis a fidei, sed fidelis ab infideli, quod est extra casum Apostoli, qui non dixit; *Si fidelis*, sed, *si infidelis discedit* &c.

LXXIX. Hoc ipsum est quod, loco supra citato, eleganter exponit celeberrimus Soto, cujus autoritas magni apud adversarios est ponderis, „ Quod vero, inquit, secundo loco diximus, „ duo etiam continet, quod videlicet, quando „ volens permanere infidelis conjux, dimittitur, non possit aliud contrahi matrimonium; „ & quod si permanere non vult pacifice, & sine periculo, *aliud contrahi possit*. Horum itaque „ primum ita probatur: quia, cum matrimonium „ inter infideles legitimus fuerit contractus, non „ est cur infringi debeat, aut minus servari a fidei, cum alter nullam causam præbet non „ servandi., Ex dictis abunde patet, quod, dum hæc aut similia producunt adversarii, versentur extra casum Apostoli, quodque volentes probare, quod negamus, illud expresse probent, quod admittimus.

LXXX. Patiantur modo, qui Augustinum nobis objiciunt, ut eundem ipsis objiciamus. Juxta Aug. cap. 17. & 18. de adulter. conjug. item epist. 157. ad Hilarium, Apostolus dumtaxat consulit, ut fidelis, conjugem infidelem cohabitare volentem, non dimittat; ac proinde non tenetur fidelis cum illo remanere, sed potest eum quoad habitationem & torum deferere, quandoquidem consilium nullam imponat obligationem.

Ergo, juxta Augustinum, liberatio a servitute, de qua loquitur Apostolus, dum dicit servituti non esse subjectum fratrem aut sororem, & quam restringit ad casum, quo a parte fidei discedit infidelis, non intelligitur de servitute, qua tenetur uxor viro & vir uxori debitum reddere, illique cohabitare, sed de servitute, qua tenetur uterque conjux, altero vivente, aliud matrimonium non inire, & a qua servitute partem conversam, discedente infideli, Apostolus pronuntiat liberam.

LXXXI. Prob. conf. juxta Aug. liberationem a prima servitute, seu ab ea, qua tenetur uxor viro & vir uxori debitum reddere illique cohabitare, jam habet pars conversa, etiamsi non discedat infidelis, sed illi cohabitare consentiat, prout supra vidimus: ergo juxta Aug. dum Apostolus dicit, quod, discedente infideli, non fit servituti subjectus frater aut soror, de illa servitute non agit, a qua pars fidelis jam est libera, etiamsi non discedat infidelis, sed de alia, a qua demum liberatur, dum infidelis discedit.

LXXXII. Sane, necessario sequitur, quod illa liberatio a servitute, quam restringit Apostolus ad casum, quo a parte conversa discedit infidelis, non sit illa liberatio, quam pars conversa jam habet, etiamsi infidelis non discedat: ergo est alia liberatio, quam non habet, dum infidelis ei cohabitare consentit, & quam habet, si ab ea discedat. Quænam est autem, juxta Aug. ista liberatio, quam habet pars fidelis, dum ab ea discedit infidelis, & quam non habet, dum illi cohabitare consentit? Nulla sane alia est, quam liberatio ab illa servitute, qua tenentur conjuges, altero vivente, ad secundas nuptias non transire, quandoquidem liberationem ab alia servitute, qua tenetur uxor viro, & vir uxori debitum reddere, illique cohabitare, juxta Aug

habeat pars fidelis independenter a discessu infidelis. Hac, ut arbitror, de mente Augustini nullum relinquunt ambigendi locum, seu manifeste ostendunt, quod textum Apostoli 1. ad Cor. 7. v. 15. intellexerit Aug. de liberatione ab illa fervitute, qua tenentur conjuges, altero vivente, aliud matrimonium non inire.

LXXXIII. Obj. 5. Juxta S. Hier. epist. ad Amandum: *Omnes igitur causationes Apostolus amputans, apertissime definivit, vivente viro, adulteram esse mulierem, si alteri nupsit.*

R. Verissimum esse, quod ait Hieronymus, sed iterum non agit de casu Apostoli, sed de casu, quo mulier virum dimittit adulterum & Sodomitam, illoque dimisso, alteri nubit; super hoc enim tantum consulebatur. Legatur Hier. & solutio infiliet in oculos.

LXXXIV. Nec dicas, quod, juxta S. Hier. *omnes causationes* Apostolus amputaverit, & consequenter, quod nullam reliquerit.

Respondeo enim: verba S. Hieronymi, licet generaliter prolata, pro subjecta tamen materia esse intelligenda. Cum ergo ipsum non interrogaverit Amandus, utrum posset fidelis conversus, discedente infideli, aliud matrimonium inire, sed dumtaxat utrum posset mulier virum adulterum & Sodomitam deserere, & alterum, ipso dimisso, accipere, respondit Hier., quod in hoc & cæteris hujusmodi casibus, *omnes causationes* amputaverit Apostolus, quod procul dubio verum est.

LXXXV. Quod si hanc ejus responzionem ad casus etiam non propositos velis extendere, seu ad subjectam materiam non restringere, quid ergo respondebis cuidam v. g. anabaptistæ, qui similiter generalia tibi verba S. Hieronymi in Matth. scribentis objiciet dicens: "Juxta S. Hier.

3. lib. 4. comment. in Matth. *Non... potest fieri, ut
 „ corpus baptismi recipiat sacramentum, nisi ante
 „ anima fidei susceperit veritatem, ergo &c.* „ Si
 hac super re aliquid noveris, utique debes respon-
 dere, quod pro subjecta quidem materia vera sint,
 quæ ibidem dicit Hier., sed, quod ad aliam non
 possint extendi, ergo similiter. Deinde, ut ante jam
 dixi, etiam in omni casu & sine ulla exceptione
 verum est, quod, vivente viro, adultera sit mu-
 lier, quæ, vivente viro, fuerit cum alio viro, sive
 quod nullo umquam casu liceat mulieri duos ha-
 bere viros, quod unum ibidem docet Aposto-
 lus, & post ipsum Hieronymus. Sed hoc præsen-
 tem controversiam non afficit.

LXXXVI. De casu eodem agit Origenes tract.
 7. in Matt. pag. mihi 75., dum ait: „ Scio quos-
 „ dam, qui præstant ecclesiis, extra scripturam
 „ permisisse aliquam nubere, viro priori viven-
 „ te, & contra scripturam quidem fecerunt. „
 Nihil enim ibidem aliud indicat, prout ex ver-
 bis ipsis clare patet, quam, quod, vivente viro,
 mulieri non liceat alteri nubere, seu duos viros
 habere. Vide, si lubet, Petrum Soto lect. 13. de
 indissolubilitate matrimonii, & invenies, quod,
 juxta ipsum, agat Origenes de casu adulterii, in
 quo multi olim episcopi permiserunt viris, ut
contraherent secunda matrimonia.

LXXXVII. Objiciunt sexto, quod venerabilis
 Beda in cap. 10. Marci dicat: *una solummodo
 causa est carnalis fornicatio, una spiritualis, ti-
 mor Dei, ut uxor dimittatur, sicut multi religio-
 nis causa fecisse dicuntur: nulla autem causa est,
 DEI LEGE, ut vivente ea, quæ relicta est, alia du-
 catur.* Sed ad hæc eadem est responsio, quæ fu-
 pra. Si contendant adversarii, quod agat Beda
 de infidelibus conjugibus, quorum unus conver-
 titur & alter non, per me id licet: at iterum ibi

non est casus Apostoli; quandoquidem, ut ex verbis ejus videre est, de illo agat Beda, qui uxorem reliquit (utique propter infidelitatem) & cui, vivente ea, *quæ relicta est*, aliam ducere lex Dei vetat, quod omnino verum est.

LXXXVIII. Objiciunt 7. S. Basilium epist. 188. ad Amphil. Sed opus non est, ut ad ejusmodi objectionem respondeam, cum ipsimet loco mei respondeant, admittentes *certum esse*, quod ibidem agatur dumtaxat de adulterio, & non de infidelitate. Ad quid ergo tam inutilia objiciunt?

At, inquit, statuit S. Basilius, quod infidelitas non magis sit causa dirimendi matrimonium, quam ipsummet adulterium.

R. Idem & nos statuimus, dicentes, quod, propter solam infidelitatem compartis, non possit pars conversa ad aliud matrimonium transire, sed ad hoc requiratur, ut pars infidelis deserat fidelem, seu, quod idem est, nolit ei pacifice, aut non nisi cum injuria Salvatoris cohabitare. Et hæc quidem forsitan non sine aliquo lectorum tædio toties repeto, sed hoc mihi, velim, ignoscant: in eam necessitatem me conjiciunt tædiofa adversariorum argumenta, quæ illa semper probant, de quibus in præsentī quæstione non agitur, & casum Apostoli, quem deberent attingere, ne semel quidem attingunt.

LXXXIX. Obj. 8. Saltem Theophylactus, qui characteri episcopali doctrinam jungebat profundissimi theologi, agit de casu Apostoli, cujus doctrinam explicans, ait: *Quæ verba*, (scilicet 1. ad Cor. 7.) *si exacte discutiantur, solum significant quod in ejusmodi discessibus, seu separationibus, infidelis a fideli (infidelis conjugis a fideli conjuge, infidelis patris a fideli filio, infidelis filii a fideli patre &c. nullus frater aut soror, hoc est nullus Christianus aut Christiana, est*

subjectus servituti priori, puta, qua filius tenetur patri, & e converso, qua filia tenetur matri, & e converso, qua uxor marito, & e converso: Sed hinc non convincitur, quod sit SOLUTUM VINCULUM CONJUGALE, sicut non solvitur vinculum filiale aut paternum. Ita Theophylactus in epist. 1. ad Cor. cap. 7.

XC. *¶. Hic, fateor, habent adversarii authorem, qui agit de casu Apostoli, & quidem authorem tantum, quantum illi deprædicant. Sed, quod illis male cedit, ne verbum quidem habet Theophylactus ex iis, quæ referunt. Theophylactum legi & relegi in loco, quem citant, unaque non contentus editione, quæ est de anno 1554., antiquiorem consului, quæ est de anno 1545., & nec in hac, nec in illa, verbum reperi, ex illis, quæ citant adversarii. Hæc igitur sunt, quæ ibidem dicit Theophylactus. " Quod si infidelis, discedit, discedat: Hoc est, si vir infidelis, uxori fideli injungat, ut secum sentiat, & particeps suæ fiat infidelitatis, dirimat potius matrimonium mulier, & a viro abscedat: fatius enim est connubium ipsum DISSOLVERE, quam pietatem & Dei cultum dimittere. " Hæc, inquam, sunt, quæ dicit profundissimus ille theologus: ex quibus videre possunt adversarii, quantum ipsis faveat Theophylactus.*

XCI. *Reflectant jam, velim, qui nostram, seu potius ecclesiæ doctrinam, tam elato supercilio, tamquam erroneam & traditioni contrariam traducere non sunt veriti, reflectant, inquam, quomodo in asserti sui probatione oleum & operam omnino perdidierint, cum ne unum quidem ex SS. patribus potuerint citare, qui eorum faveret sententiæ. Hoc unum probaverunt, quod, nullo casu, liceat mulieri duos habere viros, aut quod, dum ex duobus infidelibus*

unus convertitur, & alter non, parti conversæ non liceat aliud matrimonium inire, dum pars infidelis pacifice consentit cohabitare; aut, quod in casu adulterii matrimonii vinculum non solvatur; quæ omnia admittimus. Ad quid ergo, si aliud dicendum non habebant, tam inutiliter sese fatigarunt?

FINIS.

AD MAJOREM DEI GLORIAM.

CENSURA.

FRANC. JACOBI S. T. L. Ap. Reg. Lib.
pro Germ. Inf. Vif. & Cenf.